

Consiliul pentru Prevenirea Torturii

Mecanismul Național de Prevenire a Torturii

RAPORT privind vizita preventivă efectuată în Penitenciarul nr.10- Goian, pe data de 3 februarie 2017

**Raportul a fost elaborat de către
Membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii:**

- *Ceslav Panico,*
- *Svetlana Doltu,*
- *Radu Nicoară,*
- *Oxana Gumenaia,*
- *Mihail Gorincioi*

Consiliul pentru Prevenirea Torturii a fost instituit la data de **24 octombrie 2016** în corespundere cu prevederile Legii nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman).

Scopul Consiliului este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din *Legea nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)*, precum și conform p. 5 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii*,

Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite preventive și de monitorizare în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate.

I. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

La data de 3 februarie 2017, între orele 10.00 – 12.30, membrii Consiliului de Prevenire a Torturii (în continuare Consiliul) de comun cu reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului (Ombudsmanului) au efectuat o vizită preventivă în Penitenciarul nr.10 - Goian, aflat în subordinea Departamentului Instituțiilor Penitenciare a Ministerului Justiției.

Vizita a fost realizată în următoarea componență (în continuare Delegația):

1. Ceslav Panico – membrul Consiliului,
2. Radu Nicoară – membrul Consiliului,
3. Oxana Gumenaia – membrul Consiliului,
4. Svetlana Doltu – membrul Consiliului,
5. Mihail Gorincioi – membrul Consiliului,
6. Alexandru Zubco - Secția prevenirii torturii, Oficiul Avocatul Poporului,
7. Lilian Tudosan – Secția prevenire a torturii, Oficiul Avocatul Poporului,
8. Liudmila Bodrug – Direcția Investigații și Monitorizare, Oficiul Avocatul Poporului,
9. Ion Miron, Direcția Investigații și Monitorizare, Oficiul Avocatul Poporului,
10. Elena Draghici.... –Direcția Drepturile copilului, Oficiul Avocatul Poporului.

Scopul vizitei: Monitorizarea situației în Penitenciarul nr. 10 - Goian privind respectarea drepturilor persoanelor deținute (persoanelor minore) împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

II. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Penitenciarul nr. 10 – Goian, este amplasat în comuna Ciorescu, satul Goian. Este un penitenciar de tip semiînchis, unde își execută pedeapsa deținuții minori.¹ Plafonul de detenție a penitenciarului constituie 60 locuri.²

În perioada 2012-2014, Penitenciarul nr. 10 - Goian, a **fost supus reparațiilor capitale**. Este de apreciat efortul Instituțiilor Statului și a partenerilor de dezvoltare/donatorilor în îmbunătățirea condițiilor materiale de detenție a minorilor, condițiilor de activitate a colaboratorilor și personalului din cadrul Penitenciarului.

Instituția dispune de 2 blocuri: 1 bloc administrativ și 1 bloc de detenție. Blocul de detenție este constituit din patru nivele - celulele de detenție (care sunt amplasate la etajul trei (12 celule) și etajul patru (12 celule), unitate medicală, bibliotecă, bloc alimentar cu ospătărie, în subsol sunt amplasate atelierele de instruire pentru persoanele deținute.

În ziua vizitei, în instituție se aflau **32 de persoane (băieți):**

- 30 de persoane cu vârsta cuprinsă între 16-18 ani,
- 2 persoane cu vârsta cuprinsă între 18-24 ani.

Accesul în instituție a fost asigurat fără impedimente, de către conducătorul instituției (șeful adjunct cu indeplinirea funcțiilor șefului de penitenciar). După intrare, delegația a purtat discuții cu șeful-adjunct al penitenciarului, șeful serviciului psiho-pedagogic, psihologul, felcerul de gardă. Discuțiile au fost axate pe scopurile și obiectivele vizitei efectuate de către Consiliu, la fel s-au solicitat informații generale despre instituție și probleme majore cu care se confruntă instituția și deținuții.

Conform schemei de încadrare a Penitenciarului nr. 10 – Goian, statele instituției sunt formate din 62 funcții, dintre care 9 locuri sunt vacante.

Problemele majore evidențiate de către angajații instituției sunt fluctuația mare a personalului din motivul salarizării insuficiente.

¹<http://penitenciar.gov.md/ro/penitenciarul-10-goian>

²<http://penitenciar.gov.md/ro/statistica>

Delegația a fost în măsură să aibă **întrevederi fără martori** (colaboratori/ reprezentanții instituției de detenție) cu persoanele private de libertate cu care a dorit să vorbească.

Au fost intervievate 9 persoane deținute: aleatoriu – 6 persoane (în baza listelor generale), 3 persoane au fost selectate conform registrelor medicale.

Delegația a avut **acces neîgrădit la orice spațiu de pe teritoriul penitenciarului**. În special au fost vizitate următoarele locații:

- Biblioteca penitenciarului,
- Unitatea medicală (sala de proceduri, cabinetul stomatologic, cabinetul felcerului de gardă),
- Curtea interioară, unde persoanele condamnate își pot petrece timpul liber,
- Spațiile locative din blocul de detenție,
- Atelierul de lucru cu metalul, lemnul,
- Atelierul pentru pregătirea frizerilor,
- Spațiul cinematografic,
- Sala de sport,
- Încăperile destinate colaboratorilor de serviciu (cabinetul psihologului)

III. SITUAȚIA PRIVIND TRATAMENTUL DEȚINUȚILOR MINORI

În cadrul vizitei, ca rezultat a interviuării a unor deținuți/consultării registrelor, Delegația presupune **existența unei practice abuzive față de deținuți minori**, din partea personalului penitenciarului în unele situații de nesupunere/presupusa nesupunere față de anumiți colaboratori, sau aplicarea unor tipuri de violență/tratament fără motive. Abuzurile din partea angajaților în raport cu deținuții, constau în aplicarea/lovituri de pumni pe spinare și cutia toracică, lovituri de picioare în zona (mai jos de genunchi), lovitul cu folosirea cheilor peste degetele/palmele deținuților, stropirea cu apă rece și plasarea deținutului într-o celulă rece. Aplicarea violenței față de deținuții minori se realizează în așa mod cu scopul de a nu lăsa traume vizibile. Aplicarea practicilor abuzive față de deținuții minori este efectuată de regulă de unii și aceeași angajați.

Instituția de detenție **nu dispune de un izolator disciplinar**, iar deținuții care au comis abateri disciplinare sunt izolați într-o celulă separată, pentru o perioadă de până la 3 zile.

IV. GARANȚIILE ÎMPOTRIVA TORTURII ȘI ALTOR RELE TRATAMENTE

Conform relatărilor administrației penitenciarului persoanele deținute au acces nelimitat la corespondență, apeluri telefonice, depunerea petițiilor atât adresate

instituției penitenciare (șefului instituției sau altor colaboratori), cât și plângeri/petiții adresate persoanelor din exterior (rude, prieteni, instituții ale statului).

Acest fapt a fost confirmat parțial și de persoanele deținute, **în privința corespondenței cu familia/rudele/prietenii, deținuții minori corespundeză constant și neîngrădit** (expediază și primesc scrisori).

O situație diferită și îngrijorătoare ține de procedura de expediere și recepționare a petițiilor adresate persoanelor din exterior. **Chiar dacă deținuții declară că expediază petiții și scrisori la diferite instituții, nu primesc niciun răspuns de la acestea.** La fel, există practici de expediere către cutia poștală din cadrul instituției a corespondenței deținuților prin intermediul angajaților, fapt confirmat din interviurile realizate. Inclusiv, în discuții private, deținuții au declarat că au expediat cereri/petiții Avocatului Poporului, Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului, dar nu au primit nici un răspuns. În discuțiile cu reprezentanții Oficiului Avocatul Poporului, s-a constatat că din 2014 în adresa OAP nu au parvenit adresări din partea deținuților din Penitenciarul nr. 10 - Goian. Acest fapt conduce la presupunerea existenței unui „filtru” a corespondenței și împiedicarea exercitării dreptului la corespondență a deținuților minori, în ceea ce privește expedierea și/sau recepționarea scrisorilor/cererilor/petițiilor din afara instituției.

Deținuții au acces la apeluri telefonice, pentru contact cu familia, rudele, prietenii. Însă, **apelurile către alte decât familia/rude/prieteni, persoane și instituții, Delegația presupune că sunt împiedicate.** O astfel de situație este situația cu Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului, care în perioada vizitei desfășurate în penitenciar a îndemnat să fie contactată de către deținuții minori în cazul apariției unor probleme, lăsând și date de contact. Însă, contactarea Avocatului Poporului pentru protecția drepturilor copilului este împiedicată.

V. CONDIȚIILE DE DETENȚIE

Spațiile de detenție (din blocul de detenție) este situat pe 2 etaje (etajul 3 și 4) al blocului locativ. Deținuții minori sunt plasați câte 1-3 persoane în camere spațioase, bine iluminate, curate. Pe toată perioada de vizită, în toate spațiile vizitate de Delegație aerul din încăperi era rece, inclusiv și în celule. Din spusele deținuților există careva deficiențe la sistemul de încălzire de mai bine de o lună și jumătate. Delegația a constatat o temperatură joasă a aerului și incompatibilă atât, cu desfășurarea activității cotidiene a angajaților penitenciarului, cât și cu activitățile zilnice și traiul în celule a deținuților minori.

Accesul la baie a deținuților minori este asigurat de către administrația penitenciarului conform unui grafic stabilit. De obicei, de două ori pe săptămână pentru fiecare deținut, însă pe timp de iarnă deținuții au acces la baie doar o dată pe săptămână. Din discuțiile cu unii deținuți s-a constatat că în jur de 3 săptămâni nu au acces la apă caldă din cauza unei defecțiuni de rețea.

Este de apreciat respectarea de către administrație a regulilor privind interdicția fumatului pe întreg teritoriul penitenciarului. Astfel, în afara penitenciarului este prevăzut un spațiu semiînchis pentru personalul instituției destinat fumatului.

În instituție activează un psiholog nou angajat (din decembrie 2016) care desfășoară activități psiho-sociale în grup cu deținuții minori. Există 4 categorii de programe psiho-sociale, în care sunt implicați majoritatea minorilor.

Însă, Delegația a putut observa că **programele psiho-sociale sunt insuficiente și simplificate, și nu corespund mereu interesul minorului**. Fapt și pentru care, majoritatea din persoanele intervievate nu sunt captivați de aceste programe, pe care le frecventează mai mult din obligație.

Delegația a constatat **insuficiența programelor educaționale destinate persoanelor vorbitoare alolingvi** (Limba rusă). Astfel, în discuțiile cu deținuții minori s-a constatat că una din persoanele deținută este vorbitoare de Limba rusă și nu cunoaște Limba română, în care se desfășoară procesul educațional. Fapt ce poate duce la stigmatizarea persoanei și împiedică dezvoltarea și integrarea acesteia.

Acest fapt poate fi constatat de către Delegație ca împiedicarea accesului la educație a copiilor și îndeamnă administrația penitenciarului și Departamentul Instituțiilor Penitenciare înlăturarea tuturor obstacolelor în vederea asigurării accesului persoanelor alolingve la materiale și procese educaționale corespunzătoare.

Este de apreciat faptul ca o parte din persoanele deținute au finalizat cursuri de specializare și chiar sunt implicați și în unele activități. Persoanele implicate în activități de muncă (gospodărie, ospătărie) sunt angajați în baza contractelor de muncă, precum și pot gestiona conturile personale de peculiu. O altă categorie de persoane, care au finalizat cursuri de specializare nu sunt implicați în activități de muncă cu riscul de a pierde cunoștințele și abilitățile primite până la momentul eliberării din detenție.

Asistența medicală

Fapt alarmant prezintă **fluctuația cadrelor**, astfel felcerul prezent la serviciu lucrează în aceasta instituție de circa 4 luni, felcerul care se concediază – a lucrat aproximativ 7 luni, felcerul rămas – lucrează de aproape un an). Șeful serviciului medical la fel are o

experiență de circa 1 an, dar a plecat din luna februarie 2017 în concediu de maternitate. Pentru asigurarea asistenței medicale, actualmente serviciul în ture este organizat mai frecvent decât peste 72 ore (cu încălcarea prevederilor Codului Muncii RM).

Delegația a constatat ***lipsa unui registru(modalitate) de evidență a medicamentelor procurate de rudele deținuților și transmise pentru păstrare în serviciul medical.*** Această practică indică indirect la deficitul de medicamente necesare și prezintă o abatere de la Codul de executare al RM³.

La fel, în cabinetul de proceduri nu se asigură regimul sanitaro-igienic corespunzător și siguranță a procedurilor medicale⁴ :

- Securitatea injecțiilor: Injecțiile intramusculare/intravenoase se realizează cu folosirea apei distilate dintr-un flacon de 500 ml în care se află un ac pentru extragere. Nu este nici o inscripție privitor la deschiderea flaconului, dar nici explicații privitor la condițiile de păstrare nu au fost furnizate. În sertarul mesei au fost găsite ace nesterile într-o cutie separată, destinația lor fiind neclară în contextul desterilizării și lipsei seringii propriu-zis.
- Gestionarea deșeurilor medicale: Deșeurile medicale se colectează într-un recipient sigur, dar fără capac și în comun cu flaconul utilizat. Explicații privitor la procedura de distrugere nu au fost prezentate, fapt ce indică la necunoașterea prevederilor Ordinului DIP nr.211 din 13 aprilie 2016 *cu privire la aprobarea Regulamentului de gestionare în sistemul penitenciar a deșeurilor rezultate din activitatea medicală și din programele de reducere a riscurilor.*
- Dezinfecția (mecanică și chimică) - Echipamentul pentru dereticare umedă la fel este neconform, orarul curățeniilor curente și generale nu este disponibil. Unica lampă de cuarț se gestionează formal prin completarea Registrului de evidență a timpului de lucru, dar în practică nu se cunosc regulile de prelucrare, iar timpul total de funcționare fiind de circa 3 ani (lunar aproximativ 2700 ore).

Registru de primire a condamnaților în penitenciar, început pe 02.05.2013, este nestandardizat. În anul 2016 fiind 38 înregistrări, iar în 2017 – 5. Registru conține date incomplete despre examinarea radiologică, RW și maladiile de care suferă persoana. Totodată, lipsesc rubrici privitor la examinarea medicală la prezența leziunilor corporale. Același Registru conține date epizodice despre plecarea din

³Articolul 230. Asistență medicală (1) Dreptul la asistență medicală al persoanelor condamnate este garantat. (2) Condamnații beneficiază în mod gratuit de asistență medicală și de medicamente în volumul stabilit de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, în conformitate cu legislația în vigoare.

⁴http://www.ms.gov.md/sites/default/files/legislatie/ghidul_de_supraveghere_si_control_in_infectiile_nosocomiale1.pdf

instituție, fără indicarea rezultatelor examinării la ieșirea din instituție⁵ și/sau motivul internării în spitalul penitenciar.

Registru de evidență a eliberării preparatelor psihotrope de către felceri este completat neglijent, cu multiple mîzgîleli și acoperire a inscripțiilor cu corectorul, fapt ce contravine regulilor de completare a documentației medicale în deosebi în cazul medicamentelor de strictă evidență⁶. Austeritatea inscripțiilor de indicare a tratamentului este invers proporțională cu cantitatea medicamentelor psihotrope eliberate de către personalul medical mediu (felceri) și indicată în Registrul de tratamente medicale, inclusiv personalului penitenciar fără indicarea datelor identificabile.

Registru de evidență a cazurilor de leziuni traumatice (început la 02.05.2013) este nestandardizat, nu conține informații relevante a motivului traumei, expuse și contrasemnate de către deținut⁷. La examinarea numelui persoanelor înregistrate, se constată că există persoane care suferă accidente înregistrate ca habituale de 3 ori pe parcursul unei luni. Din analiza datelor incluse în registru poate fi observată o creștere a altercațiilor între deținuți și aplicarea forței fizice cu consecințe. Deosebit de îngrijorător este faptul neclarității aplicării procedurii de examinare la intrare/ieșire din penitenciar la prezența leziunilor corporale.

Ca rezultat a analizei **Registrului de evidență a cazurilor de automutilare**, început la 02.05.2013, în anul 2013 au fost înregistrate 28 cazuri de automutilare, în 2014 - 2, în 2015 -23, 2016 -23. Aceste date medicale sunt mai mici și nu corespund cu inscripțiile din Registrul cu privire la încălcările disciplinare.

Analiza preliminară a registrelor de traumatisme și automutilări, în corelare cu Rapoartele privind absența pretinselor acte de tortură, tratament inuman și degradant în anii 2015-2016 indică la deficiențe grave în examinarea cazurilor de traumatisme, inclusiv a torturii psihologice, dar și a analiză a informației. Consultația psihiatrului în caz de automutilare nu este o practică aplicată necondiționat.

La examinarea cartelelor medicale de ambulator Delegația a depistat discrepanțe esențiale cu Registrele de tratament, ***persistând o practică de realizare a tratamentelor fără inscripții în cartela medicală de ambulator și/sau prescripția medicului, inclusiv a preparatelor stupefiante și psihotrope.***

Delegația constată faptul că unii deținuți ce au suferit cu dureri de dinți au așteptat de la 10 - 20 zile transferul în spitalul penitenciar pentru asistență

⁵CE RM, art 232. Controlul stării de sănătate a condamnaților. (1) Examenul medical al condamnatului se efectuează la primirea în penitenciar și, la solicitare și în mod periodic, în timpul executării pedepsei, însă nu mai rar de o dată la 6 luni, precum și la eliberarea din locurile de detenție.

⁶LEGE Nr. 382 din 06.05.1999 cu privire la circulația substanțelor stupefiante, psihotrope și a precursorilor Art.35. - (1) Orice activitate cu substanțe stupefiante și psihotrope... sîntținute la evidență strictă în registre speciale.

⁷ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=353245&lang=1>

stomatologică, ce, în opinia Consiliului, poate fi constatat ca un tratament inuman și degradant. Transferul întârziat la spitalul penitenciar este justificat de către conducerea instituției prin lipsa etapărilor la spital.

VI. CONSTATĂRI

- 1. Delegația a avut acces neîngrădit și neîntârziat la orice spațiu de pe teritoriul penitenciarului și întrevederi fără martori cu orice persoană din interiorul instituției (angajați/deținuți);*
- 2. Consiliul a constatat existența unei practice abuzive față de deținuți minori, din partea a unor angajați/colaboratori din cadrul penitenciarului în unele situații de nesupunere/presupusa nesupunere față de anumiți coloboratori, sau aplicarea de unor tipuri de violență/tratament fără motive;*
- 3. Deținuții minori au acces la corespondența cu familia/rudele/prietenii constant și neîngrădit (expediază și primesc scrisori);*
- 4. Membrii Consiliul a ajuns la concluzia, că în cadrul instituției ar putea exista o cenzurare a corespondenței și împiedicarea exircitării dreptului la corespondență a deținuților minori, în ceea ce privește expediere și/sau recepționarea scrisorilor/cererilor/petițiilor altor destinatari decit familia, rudele și prietenii;*
- 5. Apelurile către Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului, Consiliul presupune că sunt împiedicate;*
- 6. Deținuții minori sunt plasați câte 1-3 persoane în camere spațioase, bine iluminate, curate;*
- 7. Pe toată perioada de vizită, în toate spațiile vizitate de Delegație aerul din încăperile vizitate era rece, inclusiv și în celule. Delegația a constatat o temperatură joasă a aerul și incompatibilă atât, cu desfășurarea activității angajaților penitenciarului, cât și cu activitățile zilnice și traiul în celule a deținuților minori;*
- 8. Programele psiho-sociale sunt insuficiente, simplificate și nu corespund nevoilor psihologice/sociale a minorului. Precum și insuficiența programelor educaționale destinate persoanelor vorbitorilor alolingvi (Limba rusă);*
- 9. De către Delegație au fost constatate deficiențe în aplicarea procedurilor de documentare a leziunilor corporale, precum și de constatare a pretinselor acte de tortură;*
- 10. Existența unor medicamente cu termen de valabilitate expirat, inclusiv dintre cele procurate de deținuți;*

11. *Există o problemă cu asigurarea cu personal medical, precum și instruirea lor în domeniul documentării și analizei pretinselor acte de tortură, tratamente inumane și degradante.*
12. *Regimul sanitar-igienic și de siguranță a procedurilor medicale nu este asigurat;*
13. *S-a constatat practica de realizare a tratamentelor fără înscripții în cartela medicală de ambulator și/sau prescripția medicului, inclusiv a preparatelor stupefiante și psihotrope;*
14. *Procedurile de examinare la înțrare/ieșire din penitenciar la prezența leziunilor corporale sunt aplicate ocazional.*

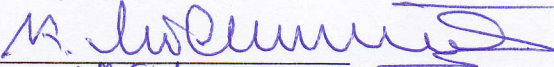
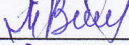

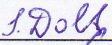

VII. RECOMANDĂRI

1. De a elabora de comun cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare un Plan instituțional de redresare a tuturor aspectelor de detenție în baza recomandărilor expuse, inclusiv prin fortificarea măsurilor administrative;
2. De a exclude folosirea practicii abuzive față de deținuți minori, din partea tuturor angajaților/colaboratorilor penitenciarelor în unele situații de nesupunere/presupusa nesupunere a deținuților minori față de anumiți colaboratori, precum și eliminarea aplicării a unor tipuri de violență/tratament. În acest sens, de a desfășura o anchetă internă sau în cadrul DIP, în vederea elucidării situației create;
3. Eliminarea oricăror obstacole în vederea exercitării de către deținuții minori a dreptului la corespundență/cereri/petiții, la etapele de expediere/recepționare cu orice persoană sau instituție;
4. Eliminarea impedimentelor ce duc la imposibilitatea efectuării apelurilor telefonice de către deținuții minori spre Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului;
5. Asigurarea temperaturii optime de trai, pe timp de iarnă, în interiorul blocului locativ, inclusiv în toate celulele de detenție;
6. Diversificarea programele psiho-sociale pentru persoanele deținute, în corespundere cu necesitățile fiecărei copil aflat în detenția penitenciarului, inclusiv alolingvi;
7. De a elabora și aproba procedurile operaționale standard de acordare a asistenței medicale deținuților minori în scopul executării conforme a prevederilor art. 254 (3);
8. De a asigura evidență strictă cu referire la managementul medicamentelor (inclusiv psihotrope), la fel a termenelor de valabilitate;

Data aprobării raportului

23 februarie 2017

Prin prezenta semnătură, confirmăm că acest raport a fost elaborat și aprobat prin consens de către toți membrii Consiliului de Prevenire a Torturii.

- Mihai Cotorobai
- Maia Bănărescu
- Ceslav Panico
- Svetlana Doltu
- Radu Nicoară
- Oxana Gumennaia
- Mihail Gorincioi